

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus HUMANIS. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Art. 3. Vtrum imago Christi sit adoranda adoratione Patriæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

honorem quem serui Dominis exhibent. Verum omnes mortales erga Sanctos, tamquam erga suos Dominos merito se gerere debent.

*Obiectio al-
tera hære-
ticorum ex
Matth. 4.* Sed Obijciunt præterea hæretici; Matth. 4. diabolus tantummodo petit quandam, προσκύνειν, id est, quandam genuflexionem & inclinationem sibi à Christo deferri, & tamē refellitur verbis Scripturæ: *Dominum Deum tuum adorabis, & ei soli serues.* Ergo soli Deo omnis inclinatio religionis causâ est exhibenda.

Solutio. Respondeo; Diabolus petebat προσκύνειν, id est, inclinationem adorationis in signum latriæ, vt omnes Patres testantur. Vnde recte repellebatur verbis istis Deuteron. 6. v. 13. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli serues;* scilicet seruitute latriæ: Græcè enim est λατρεύεις, vt notat Diuus Augustinus q. 61. in Genesim. Hæbraicè quidem est THAGHAVOD quod nomen commune est ad omnem seruitutem; sed hæc accipitur pro certo genere seruitutis, quod soli Deo conuenit.

19 Obijciunt *Secundò:* Esther 13. Mardocheus noluit adorare Aman: Rationem addit: v. 14. *Timus enim, ne transferrem honorem Dei mei ad hominem, & ne quemquam adorarem excepto Deo meo.* Act. 10. Petrus noluit adorari à Cornelio: vnde ait v. 26. *Surge; & ego ipse homo sum.* Apocal. 19. v. 10. Angelus recusauit adorari à Ioanne, *Quia,* inquit, *Conseruus tuus sum.*

Solutio. Respondeo, Quidam dicunt Aman voluisse adorari tamquam quædam Deum, sicut interdum moris erat apud barbaras Gentes. Ita D. Thom. 2. 2. q. 84. a. 1. & Lyranus in hunc locum Esther. Verum hoc parum est credibile: Primò, Quia Aman erat famulus Assueri Regis, & in eius palatio versabatur: cuius ergo insolentiæ & temeritatis fuisset exigere honores diuinos, quos nec ipse Rex postulabat? & quomodo alij aulici id tolerassent? Item, quomodo hac ratione iram Regis non concitasset? Secundò, Quia credibile est Aman eum honorem exegisse, qui illi mandato Regis erat constitutus, vt patet ex cap. 3. Esther: atqui nullo modo credibile est Regem voluisse, vt instar Dei cuiusdam coleretur. Vnde Respondeo cum Caietano in locum D. Thomæ iam citatum, illum honorem quem exigebat Aman, nõ fuisse nisi civilem apud alias Gentes, scilicet genuflexionem, vt ex cap. 3. colligitur. Sed apud Iudeos ex consuetudine fuisse Deo reseruatam, nec nisi rarò & ob grauem causam hominibus exhiberi solitum; nempe in signum magni vel doloris, vel timoris, vel insignis gratitudinis; vt videre est Ruth. 2. Iudith. 10. 1. Reg. 25. vbi Abigail Dauid. 2. Reg. 9. vbi Miphibozet Dauidè adorat. Deo autè ordinariè hic honor genuflexionis tribuebatur; vt patet 3. Regum 8. & 1. Esdræ 9. Hinc metuebatur Mardocheus, ne si ordinariè & solum reuerentiæ causâ Amano hunc honorem haberet, id cederet in iniuriam Dei & scandalum Iudeorum.

*Qualem
cultum
Aman à
Mardocho
petierit,*

*Cur, &
qualem
honorem à
Cornelio
sibi ferri
noluit D.
Petrus,* Ad alterum locum: Petrus ex modestia illum honorem recusauit, licet Cornelius rectè exhiberet. Ita Chrysostronus in hunc locum Actoꝝ. Viri enim sancti ob humilitatem non ferunt sibi in hac vita, taptum honorem, quantus est prostratio in terram, deferri nisi ob raram aliquam causam. Hieronymus tamè contra Vigilantium scribens, existimat Cornelium putasse Petrum esse quid maius homine, sicut Gentiles putant de suis

femi-deis: & ideo merito reprehensum. Verum D. Chrysostroni sententia videtur probabilior.

Ad Tertium locum: Respondet D. Augustinus q. 61. in Genesim. Angelum apparuisse talem, vt potuerit existimari Christus, & pro Christo adorari; Vnde, inquit, *corrigendus fuit adorator.* Verum communis sententia est Ioannem voluisse exhibere cultum conuenientem Angelicæ dignitati, sicut fecerant Sancti Veteris Testamenti; Angelum tamen prohibuisse, vt ostenderet, quanti fierent homines ab Angelis post naturam hominis à Deo assumptam, quam ipsi in Christo adorant. Et præsertim, quanti fierent Apostoli Principes Ecclesiæ, Christo coniunctissimi, eiusque spiritu singulariter præditi; quod satis verba Angeli insinuant, cum ait, *Conseruus tuus sum.* Ante Christi aduentum facillè patiebantur se ab hominibus adorari. Ita D. Greg. lib. 27. Moral. c. 11. Beda, Anselmus, Richardus, Rupertus, & alij in c. 19. Apocal. & Caietanus supra. Vnde etsi cap. 22. rursus Ioannes idem facere tentaret; Angelus tamen recusauit: quod euidentis signum est, Ioannem non voluisse adorare instar Dei.

*Cur, &
qualem ab
Angelo re-
cusari s.
Ioannes*

Tertiò Obijciunt quædam testimonia Patrum, in quibus dicitur nec Angelos nec homines adorandos, sed solum Deum. Sed facillè respondetur, Patres agere contra Ethnicos, & loqui de adoratione latriæ. Quod verum esse, patebit inspicienti ipsorum verba.

*Quo sensu
Patres do-
ceant nec
nec Angelos,
hominis
adorandos.*

Obijciunt Quarto, Adoratio Sanctorum ad huc viuentium, non pertinet ad cultum religiosum: ergo nec eorum, qui ex hac vita migrarunt.

*20
Sancti vi-
uentes, coli
possunt
cultu Reli-
giose.*

Respondeo; Si homines Sancti nobiscum agentes adorentur propter sanctitatem supernaturali, & reliqua cælestia dona; vel propter dignitatem quam habent, quatenus sunt templa Spiritus sancti; sine dubio erit cultus religiosus, non civilis: quomodo Abdias vnus ex primatibus Regis, adorauit Eliam pronus in terram; & Nabuchodonosor Daniele; & filij Prophetarum Eliseum. Vnde D. August. lib. 20. contra Faustum cap. 21. *Colimus,* inquit, *Martyres eo cultu dilectionis, & societatis, quo & in hac vita coluntur Sancti Dei homines: sed illos tantò deuotius, quanto securius post incerta omnia superata.* Ex quo patet, Etsi hi cultus sint eiusdem speciei; is tamen, quo coluntur Sancti cum Christo regnantes, est perfectior, & quoad affectum seruitutis, qui feruentior & submissior est; & quoad notam externam, quæ etiam demissior esse solet. Nã procumbimus in genua, complicamus manus, accendimus luminaria, & excitamus suffitus in honorem Sanctorum; quæ tamen non præstamus viuentibus.

ARTICVLVS III.

Virum Imago Christi sit adoranda adoratione latriæ?

Respondetur; Si imago Christi consideretur, vt res quædam est, scilicet vt res distincta ab exemplari; sic, non potest latriæ coli, imò nulla reuerentia ei debetur: quia hæc reuerentia soli rationali naturæ defertur. Si autem consideretur, vt imago; id est, vt substituitur loco exemplaris, & quodammodo includit ipsum exemplar per nostram apprehensionem, sic eodem cul-

21

N n iij tu coli-

tu colitur, quo exemplar: unde cum exemplar colatur latrâ, imago quoque Christi latrâ colitur. Quod intellige per accidens. Hic nobis agendum breuiter de imaginibus Christi, Sanctorum, & Dei.

DVBIVM I.

Virum licitus sit vsus Imaginum Christi, Sanctorum, & ipsius Dei; præsertim in templis?

22 Sententia hæreticorum, ac quorundam Catholicorum.

Sunt tres sententiæ. Prima nullo modo esse licitum; quia omnes imagines sunt idola. Ita Iudæi, Mahometani, Marconistæ, Manichæi, Eutyichiani, & reliqui Iconomachi: vt docet Tharasius in Septima Synodo actione 5. & 1. Idè sentiunt Wicessitæ, & omnes hæretici nostri temporis. Vide Sanderum lib. 1. de Imaginibus cap. 10. vbi accuratè hac de re, & melius quàm alij, tractat.

Secunda sententia est, quorundam Catholicorum, licitum esse vsum imaginum Christi & Sanctorum; non tamen Patris, aut Spiritus sancti, aut Diuinitatis. Ita Henricus à Gandauo Quodl. 10. q. 6. Durandus in 3. dist. 9. q. 2. Abulensis in cap. 4. Deuteron. q. 5. Martinus Ayala de Traditionibus. Parte 3. tract. de Imaginibus.

Probatur vsus Imaginum Christi & Sanctorum.

Tertia est omnium aliorum Catholicorum, Pro qua; Diço Primò: Licitum esse vsum imaginum Christi, & sanctorum hominum & Angelorum; & etiam Dei, ac sanctissimæ Trinitatis.

23

Probatur de vfu imaginum Christi & Sanctorum, Nam de his definitum est in Synodo septima act. 7. Actione autem 4. adferuntur plurima Patrum testimonia.

Exemplis Scriptura.

Probatur Primò ex Scripturis. Exodi 25. Iussu Dei fiunt imagines Cherubim super Arcam. Num. 21. Deus iubet fieri imaginem serpentis æneam. 3. Reg. c. 6. Salomon iubet fieri duas alias imagines Cherubim in propitiatorio aut sanctuario, & præterea in parietibus templi iubet alias imagines Cherubim poni, & varias picturas & celaturas. Cap. 7. In valis templi boues & Leones: ergo multò magis possunt fieri imagines Sanctorum.

Et Primitiua Ecclesiæ.

Secundò probatur, Ex vfu Ecclesiæ vniuersalis; qui vsus à Christo incepit. Nam primò, ipse Dominus linteo faciei admoto, imaginem sui expressit, & ad Regem Abagarum misit; vt testatur Damascenus oratione 1. de Imaginibus, & Euaagrius lib. 4. historia Ecclesiastica cap. 26. qui etiam refert ad imaginis illius præsentiam, ciuitatè Edessenam ab incendio fuisse liberatam. Et in Septima Synodo act. 5. Leo Lector testatur se eam vidisse. Secundò, Mulier, quæ fluxu sanguinis fuit liberata, ipsi imaginem erexit apud Paneadè, quam Christus & Apostoli sæpè videre poterunt; ad cuius basim crescebat herba, quæ cum sùmbriam statuæ attigisset, omnes morbos curabat. Testatur id Eusebius lib. 7. histor. c. 14. qui eam se vidisse ait: & Sozomenus lib. 5. hist. c. 20. & Damascenus supra oratione prima. Tertio, Aliam imaginem Christi dicitur fecisse Nicodemus, in qua Iudæi per ludibrium passionem Domini renouarunt; vbi multa acciderunt prodigia; qua de re scripsit librum Athanasius, qui recipitur à Synodo Septima act. 4. Vide plura huiusmodi apud Sanderum & Bellarminum.

Tertiò Probatur Ratione. Prima est, Vfus imaginum non est intrinsecè malus: nec malus, quia prohibitus: ergo non est malus. Quod non intrinsecè malus, Probatur, Quia aliqui ars pictoria & statuaria esset mala, sicut Necromantia & Chyromantia &c. quod est absurdum: tùm quia hæc ars interdù diuinitus est infusa; vt patet Exodi 31. & 35. scilicet ipsi Beseleel & Ooliab: tùm quia operari ad imitationem Dei, qui formauit hominem ad imaginem suam; & ad imitationem totius naturæ, quæ tota incumbit in hoc, vt sibi simile procreet, non est malum. Quod etiam non sit malus, quia prohibitus; Probatur Nec enim Iure Ecclesiæ, vt constat; nec iure diuino positio: tùm quia neque traditione, neque Scriptura, præsertim noui testamenti, id constat: tùm quia lex noua nullum continet præceptum positium, præter præcepta fidei & Sacramentorum.

Idem pri. Ratio.

Secunda Ratio, Vfus imaginum adfert pluri- mas vtilitates: ergo non est reijciendus.

Vtilitates Sacram. Imagin.

Antecedens patet Primò; Quia imagines sunt libri idiotarum seu rudium; vt dixit D. Greg. lib. 9. epist. 9. sæpè enim melius docet pictura, quàm Scriptura. Et ex his possunt ferè omnia mytheria humanitatis Christi, & gesta Sanctorum, & passiones Martyrum intelligi.

Secundò; reuocant nobis in memoriam diuina beneficia Sanctis collata, quæ per ipsos etiam in nos redundarunt; vt per Apostolos, Pontifices, & Doctores: unde excitamur ad amorem Dei & sanctorum, gratiarumque actionem.

Tertiò; reuocant in memoriam exempla virtutum, & facta heroica: hinc prouocamur ad imitationem. De quo fusè in Septima Synodo varijs actionibus 2. 4. 6. 7.

Quartò; sunt quædam nostræ fidei professio; dum enim erigimus Sanctis imagines, testamur eorum fidem, doctrinam, & mores nobis probari, & nos detestari omnem idololatriam & impietatem, contra quam ipsi vsque ad mortem pugnarunt.

Quintò, Fouent in nobis fiduciam in aduersis: Nam insinuant nos habere ipsos apud Deum patronos. Sic Romæ passim omnes habebant imaginem Simeonis Stylitæ pendentem ante officinas, etiam dum adhuc viueret; vt testatur Theodorètus in vita ipsius.

Imago Simeonis Stylitæ.

Sextò, Sunt testimonia honoris & reuerentiæ nostræ, & amoris erga illos: nam omnium Gentium consensu, erectio statuæ est symbolum honoris & amoris. Vnde in Cod. Iustiniani est titulus De statu & Imaginibus insignium personarum. Et hæc fuit prima causa, cur Christiani caperint imagines desiderare, teste Eusebio lib. 7. cap. 14. Vnde hæc res non pendet ex reuelatione; sed, supposita Sanctorum dignitate, ratio naturalis hanc imaginum erectionem dicit. Has ferè vtilitates insinuat Conc. Trident. sess. 25. in Decreto de Imaginibus.

An Imagines sint causa erroris.

Nec obstat; Quod imagines possent alicui esse occasio erroris; quia nulla creatura Dei est adeo bona, quin humana prauitas ex eâ possit capere ansam peccandi. Deinde Pastorum industriâ huic errori facilè occurrat.

25. Probatur vsus Imaginum Dei & SS. Triunitatis.

Alter Pars propositionis, Scilicet Imagines Dei & Trinitatis licitas esse, est communior Doctorum. Docet eam expressè Thom. Waldensis

tom. 3. de Sacramentis, tit. 19. cap. 155. & Sanderus libro primo de Imaginibus c. 4. & Caietanus hic.

Probatur Primò, Exodi 25. Deus iussit fieri duo Cherubim ex auro. Salomon fecit duo alia ex olea; & alia in parietibus sculpsit. Item VII. Synodus act. 5. recipit imagines Angelorum: cur ergo non possit fieri imago Dei? cum in vtriusque eadem sit ratio, scilicet natura incorporea. Nec obstat, quod Angeli in Septima Synodo dicantur corporei; & ideo pingi posse. Nam illa ratio non est Concilij; sed cuiusdam Episcopi Thesalonicensis, ex cuius Dialogo citatur illa ratio; & quamvis Concilium approbet conclusionem, non tamen ipsam rationem. Nam & ratio falsa est, & ad rem non facit: si enim corpora haberet, ea essent tenuia; unde non magis quam Spiritus exprimi picturis possent.

An Angeli pingi possint, quia Corpori.

Deus sepe corporena specie apparuit.

Probatur Secundò, Deus sepe visus est specie corporea. Nam Adamo apparuit instar hominis decumbentis in paradiso ad auram post meridiem; vt multi recentiores docent. Iacob vidit innoxium fummitati scalæ. Gen. 28. Iffajas cap. 6. & Michæas 3. Reg. vlt. Viderunt Dominum sedentem in folio instar Regis. Amos cap. 6. Vidit illum stantē super altare. Daniel. cap. 7. Vidit sedentem in throno instar senis, capo capite, albis vestimentis, Matth. 3. Spiritus sanctus apparuit in specie columbæ. Cur ergo non possint hæc ita pingi ad eadem representanda?

Responsio Caluini refellitur.

Nec valet quod respondet Caluinus, Deum sic apparuisse, vt daret aliquod specimen futuræ Incarnationis. Quia non queritur quo sine tales figuræ sint licitæ; sed an absolutè & per se sint licitæ. Deinde interdum Deus Pater apparuit, vt patet Dan. 7. qui Filio hominis tradidit regnum; & tamen Pater non erat incarnandus. Denique Spiritus sanctus apparuit post Incarnationem.

Ex vsu Ecclesiæ.

Probatur Tertio, Ex vsu Ecclesiæ, quæ vbiq; recipit imaginem Patris sub specie hominis Senis, & imperatoria specie præditi. Et imaginem Spiritus S. sub forma columbæ; quam etiam approbat Synodus VII. act. 5. De qua forma vide Molanum cap. 6. de Imaginibus.

26 Imagines, non debent formali similitudine exprime rem, vt est.

Probatur Quarto, Ratione. Prima est, Quia vt harum Imaginum vsus sit licitus, non requiritur vt repræsentent rem formali similitudine, qualis in se est: alioqui imagines Angelorum & virtutum essent illicitæ; similiter imago Christi Domini in forma Agni esset illicita, quæ tamen recepta est in VI. Synodo can. 82. quamvis ibidè prohibeatur in posterum Christus in forma Agni pingi, eò quod Agnus sit figura Veteris Testamenti; vt rectè Bartholomæus Caranza ad illum Canonem annotauit: (quamquam ipsè fallatur circa imaginem Columbæ & Stellæ, hæc enim non prohibetur.) Consuetudo tamen imaginem Agni semper seruauit. Omnes hæc imagines carent formali similitudine ad rem, cuius sunt imagines: ergo sufficit repræsentatio analogica, secundum quam res corporales possunt repræsentare spiritalia; iuxta quem modum hæc imagines repræsentant Patrem, & Spiritum sanctum, & Spiritus Angelicos. De quo vide Dionysium c. vlt. Cælestis Hierarchiæ, & de Diuin. nomin. c. 10.

Christus pingi potest in forma Agni.

Secunda; Possimus interius formare imagines rerum corporalium, per quas Deum apprehendamus; cur non etiam foris?

Tertia; Scriptura tribuit Deo membra humana: cur non etiam pictura tribuat? Et quod Scriptura facit verbis; cur Artifex non faciat signis? An magis incurrit peccatū penicillus, quam penna? Imago quam littera? Vt rectè Thomas Waldensis ratiocinatur. Hinc pictura dicitur Græcè *ἑσχαπρία*, quasi dicas *Vina Scriptura*.

Non minus licet pictura Deo tribuere membra, quam scriptura.

Respondet Caluinus, quia Scriptura tollit periculum erroris, dum alibi docet Deum esse incorporeum: pictura non item.

Responsio Caluini refellitur.

Sed hoc non refert: Nam Pastores Ecclesiæ, populum satis docent Deum esse incorporeum; quod vt faciant, iubet Concilium Tridentinum sess. 25. Imò plures longè acceperunt ex Scripturis occasionem opinandi Deum esse corporeum, quàm ex picturis: nam Anthropomorpha ex Scripturis suum errorem hauserunt: ex picturis autem paucissimi, vel fortè nulli Christiani decepti sunt.

Sed contrà. Obijetur Primò: Exodi 20. v. 4. Non facies tibi Sculptile; neque omnem similitudinem, quæ est in celo desuper, & quæ in terra deorsum, & quæ in aquis sub terra: non adorabis ea, neque colēs.

27

Respondent quidam, Iudæis fuisse vetitam omnem imaginem, præsertim Dei; eò quod essent valdè rudes & procliuēs ad Idololatriam; ad quæ etiam consuetudine Ethnicorum quodammodo abripiiebantur, cum mundus Idololatriæ plenus esset: Verum hoc Præceptum fuisse posituum & temporale, scilicet vsque ad tempus Noui Testamenti, quando per Euangelij lucem populo Dei non erat amplius Idololatriæ periculum. Ita Caturinus opus. de Imaginibus. In qua sententia est etiam Alexander Aletius 3. parte q. 36. Albertus, Bonavent. Richardus, Paludanus in 3. dist. 9. & alij quidam recentiores. Est probabile.

An Præceptum. Non facies tibi Sculptile, Iudæis interdixit Imagines.

Sed contraria sententia videtur multò verior. Primo; Quia ipse Deus præcepit fieri in Veteri Testamento varias Imagines; nec tamen veritus fuit, ne incidere in Idololatriam. Secundò; Quia communis sententia Patrum est, totum Decalogum esse legem naturalem seruandam à Christianis, exceptâ determinatione de Sabbato in cultu diuino. Ita Irenæus lib. 4. contra hæreses cap. 31. Et ideo, inquit, similiter permanent (scilicet præcepta Decalogi) apud nos, extensionem & augmentum, & non dissolutionem accipientia per carnalem eius aduentum. Et infra dicit esse naturalia, liberalia, & omnium communia. D. Augustin. lib. 19. contra Faustum c. 18. dicit seruari à Christianis primum Præceptum totum: Non facies tibi Idolum, & cetera huiusmodi, id est, quæ in hoc Præcepto sequuntur: Epistola 119. c. 12. Ideoque, inquit, inter omnia illa decem Præcepta, solum ibi quod de Sabbato positum est, figurate obseruandum præcipitur. Idem docet D. Thomas 2.2. q. 122. art. 1. & 2. Vnde patet hoc Præceptum non esse posituum Non facies tibi Sculptile.

Totus Decalogus est lex naturalis seruanda à Christianis, excepto Sabbato.

Vnde aliter Respondetur: Prohiberi illis verbis id, quod lege naturæ erat illicitum; scilicet, ne ritu gentilitio, & mente infideli facerent aliquam similitudinem, vt eam diuino cultu colerent: sicut tunc apud omnes pænè Nationes consuetum erat. Ita Beda lib. de Templo Salomonis c. 19. Thom. Waldens. tom. 3. cap. 152. Caietan. in hunc locum Exodi. Sanderus lib. 1. de Imaginibus c. 7. Castro V. Imago, hæresi 1. sub finem. Et colligitur apertè ex Patribus citatis.

Exponitur Exod. 20. Non facies tibi sculptile.

Qui-

Quibus adde Cyprianum lib. 3. Testimonium tum ad Quirinum cap. 59. & lib. de exhortatione ad Martyres cap. 1. quibus locis citans illud Exodi 20. *Non facies tibi Sculptile*, pro, *Sculptile*, semper ponit, *Idolum*. Idem facit Tertullianus lib. de Idololatria cap. 4. & August. lib. 19. contra Faustum cap. 18. Idem August. q. 71. in Exodum dicit illa verba: *Non facies tibi Idolum, nec vllam Similitudinem*, esse solum explicationem eius, quod dictum erat, *Non erunt tibi Dij alij prater me*. Eandem sententiam tenet D. Thom. hic ad 1. Et patet ex eo, quod antecedit; quod est ratio totius Praecepti; *Ego sum Dominus Deus tuus*: Deinde subiungit; *Non habebis Deos alienos coram me*, scilicet fide & aestimatione interna. *Non facies tibi Sculptile &c.* *Non adorabis ea, neque coles*: quasi dicat: Nec internam aestimatione nec externo opere habebis Deum alium praeter me, *Quia ego Dominus*. Quod clarius patet Leuitici 26. v. 1. vbi idem repetens ait: *Ego Dominus Deus vester: non facietis vobis Idolum & Sculptile; nec titulos erigitis, nec insigne lapidem ponetis in terra vestra, vt adoretis eum: ego enim sum Dominus Deus vester*. Quasi dicat, ne honorem meum ad alios transferatis. Quae ratio nihil valeret; nisi ageretur de honore diuino. Similis locus est Deuteron. 4. v. 15.

28
Quomodo
nefas sit
Deo ima-
ginem po-
nere.

Obijcitur Secundo; *Isaia 40. Cui similem fecistis Deum; aut quam imaginem ponetis ei?* Idem significatur Sap. 15. & Actorum 17.

Respondeo; Ibi esse rationem de imagine, quae Deum exacte & ad viuum representet. Vide Caietanum hoc loco. Quomodo intellige Patres, dum dicunt, nefas esse Deo imaginem ponere. Nos autem loquimur de imagine, quae analogice Deum representat, quatenus res spirituales vtrumque formis corporalibus possunt adumbrari; vt tradit Dionysius lib. de Caestri hierarchia cap. vlt. Verum talem imaginem Iudaei & Ethnici non intendebant facere.

Diluntur
Obiectiones
Duran.

Ex His etiam facile soluntur duae rationes Durandi. Prior est, formae illae, sub quibus Deus apparuit, non fuerunt a Deo hypostaticè assumptae: ergo imago illarum solum representat illas, non Deum.

Respondeo, Negando Consequentiam: vtrumque enim representat imago, & illam formam, & ipsum Deum per formam illam representatum. Sicut qui statuam Caesaris depingit, picturam illam vtrumque representat. Addo, talem imaginem etiam immediatè posse Deum representare; sicut & forma illa sub qua Deus apparuit. Ratio est, quia hoc pendet ab intentione pingentis; sicut & aliarum rerum significationes ex hominum placito pendunt, modo in re sit fundamentum.

Altera Duran. Ratio. Hae formae non significabant diuinas personas, sed solum effectus earum: vt columba fecunditatem spiritalem baptismi, quam habebat a Spiritu sancto. Respondeo, Id verum non esse; nam ipse quoque Spiritus sanctus in Scriptura dicitur dari sub his signis, ac proinde representari. Deinde, etiam immediatè solum effectus representaretur; tamen mediatè etiam illius auctor exhibetur; nam effectus representat suam causam.

29
Imagines
sacrae rectè
in Ecclesia
collocantur.

Dico Secundo; Imagines Christi, & Sanctorum, & etiam ipsius diuinitatis, rectè & pie in templis collocari. Prior pars de imagine Christi, & Sanctorum, est fide tenenda, definita in VII. Synodo

act. 7. & in Conc. Romano sub Gregorio III. & in Concil. Trident. sess. 25.

Probatur Primò; Quia populus Iudaicus, etiam in Idololatriam esset propensissimus, tamen habebat imagines in templo, non solum rerum corporalium, sed etiam spiritualium; vt patet Exodi 25. & 3. Regum 6. & 7.

Probatur Secundo, Ex vsu Ecclesiae; nam tempore Iuliani Apostatae, Christiani imaginem Christi, quam illi exererat Hemorrhoida, in templum intulerunt, teste Sozomeno lib. 5. hist. cap. 20. Et in templis a Constantino structis fuit maxima multitudo imaginum aurearum & argentearum, teste Eusebio lib. 3. & 4. de vita Constantini; & tamen tunc maximè caput aboleri idololatriae. Adrianus I. lib. pro Imaginibus sub finem; qui habetur post VII. Synodum tom. 3. Concil. refert Siluestrum, Damasum, Caestinum, Sixtum & Pelagium Pontifices templa varijs imaginibus exornasse.

Antiquiss.
simus vsus
imaginum
in templis

Hinc patet apertum Caluini mendacium, qui ait primis quingentis annis imagines in templis non fuisse; nam haec omnia ante annum quingentesimum facta sunt.

Arguitur
Caluini
mendacij.

Probatur Tertio, Ratione: Primò, Nam utilitates suas commodissimè praestant in templis; sed enim conueniunt homines, vt in se excitent fidem, spem, charitatem, religionem, imitationem Sanctorum, & similia. Secundo, Quia signa excellentium personarum debent poni in loco excellenti, sacra in facto, prophana in prophano. Tertio, Decet, vt imagines incolarum Caeli, sint incolae templi; nam templum est imago Caeli.

Imagines
in templis
expositae
utilitas.

Obijcunt Haeretici Concilium Elibertinum cap. 36. *Placuit in Ecclesia picturas esse non debere, ne ad quod colitur, vel adoratur, in parietibus depingatur.*

30
Cur Conc.
Elibertini,
vetuit pin-
gi imagines
in parietibus?

Respondeo; Non vetari statuas Sanctorum, vel Dei, aut picturas illorum in tabellis; sed solum in parietibus. Ratio est; Quia facile corrumpuntur vel mutilantur in parietibus, sedamque speciem contrahunt. Et hoc est quod ait, *ne quod adoratur, in parietibus depingatur*, scilicet in loco parum decoro, vbi proclius est fadatio.

Obijcitur Secundo, Epiphanius epist. ad Ioannem Hierosolymitanum sub finem epistolae, dicit contra Scripturae auctoritatem esse, quod in Ecclesia pendeat imago hominis. Vnde, vt ibidem ait, velum quoddam, in quo talis imago continebatur, appensum foribus templi, discidit.

An illicitè
dicit Epipha-
nians, vt pendeat
imago San-
cti in Ec-
clesia.

Respondeo Epiphanium apertè loqui de imagine hominis ignoti & prophani: *Inueni velum, inquit, pendens in foribus Ecclesiae, & habens imaginem quasi Christi vel sancti alicuius, volebat ergo non fuisse Christi vel sancti alicuius, sed hominis prophani, eo honore & modo, quo solet Christi vel sancti imago depingi.* Ita Marius Victorinus in scholijs ad illam epistolam, quae inter Epistolas Hieronymi est sexagesima. Quod confirmatur; Quia alioqui homines illius loci contra Epiphanium tamquam contra iconomachum murmurassent: & Ioannes Hierosolymitanus eius aduersarius, id ei obieisset; quod tamen non fecit.

DVBIVM II.

Virum Imagines Christi, Sanctorum, & Dei aliquo cultu & adoratione sint venerandæ?

31
Opiniones
hæreticorū
circa cul-
tum ima-
ginum.

OMnes hæretici supra memorati negant vllā adorationem aut reuerentiam imaginibus deferendam. Caluinus tamen admittit imagines ad repræsentationem historicam, id est, cum illis circumstantijs, quibus historia aliqua exhibetur; nudas autem nullo modo. Quidam Lutherani etiam ad ornatum templorū permittunt. Denique, Quidam tempore VII. Synodi etiam ad memoriam prototypi imagines recipiebant, sic tamen vt nullum eis reuerentiæ signum dicerent exhibendum, sed soli prototipo; quos Epiphanius vocat *Semi-probos & Falsi-veros*. Idē videntur sensisse qui Parisijs sub Ludouico & Lothario congregati fuere.

Imagines
sacras ve-
nerandas,
est de Fide.

Sed Communis Catholicorum sententia est, Imagines Christi & Sanctorum aliquo honore externo, seu externā adoratione esse afficiendas; id est, deferenda ijs esse signa feruitus & submissionis, genuflexione, nudatione capitis, amplexu, osculis, luminaribus, suffitibus, & similibus. Est fide tenenda, definita in VII. Synodo act. 7. Estque traditio Apostolica, vt docet Damascenus libro 4. de Fide cap. 17. Item in Synodo Romanā sub Gregorio III. pro imaginibus celebrata Episcoporum pæne mille. Et in alia Romana sub Stephano III. Deniq; in Synodo Florent. sess. 5. & in Trident. sess. 25.

Exempla
Scripturae,
Arca Fæ-
deris.

Probatur Primò, Ex Scripturis: Psalm. 98. v. 5. *Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est.* Respondent hæretici per scabellum intelligi templum: & sensum esse *adorare in templo*, scilicet Dominū, quia sanctus est. Sed cōtrā, quia templum nusquā appellatur *scabellum Dei*, sed *Arca fæderis*, vt patet 1. Paralip. 28. v. 2. *Parati locum, vbi requiesceret Arca Domini, & scabellū pedū Dei nostri.* Et Psalm. 131. v. 7. *Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus ad scabellum pedum eius, vt habent Hebræa: id est, adorabimus ad Arcam.* Dicebatur autem *Arca scabellum Dei*, quia supra arcam erat propitiatorium, veluti quædam Dei sedes, quod tenebatur à duobus Cherubim: vnde etiā Dominus dicitur *sedere super Cherubim*. Nunc, si Arca est adoranda, quia sancta, id est, Deo dicata; etiam imagines adorandæ sunt, quia sanctæ: referunt enim res sacras, & diuino cultui sunt dicatæ. Hac ratione vtitur Synodus VII. act. 3. addens etiam Propitiatorium, & totum Tabernaculum adoratum à Filijs Israël.

Imagines
Cherubim.

Probatur Secundò; In veteri testamento adorabantur imagines Cherubim, teste Hieronymo epist. ad Marcellam: *Venerabantur, inquit, olim Iudæi sancta sanctorum, quia ibi erant Cherubim, & Propitiatorium, & Arca testamenti.* Præterea, Serpens æneus Numeror. 21. multorum sententiā, adorabatur quadam corporis inclinatione: quod insinuat D. August. lib. 3. de Trinit. cap. 10. vbi serpentem æneum numerat inter signa Deum representantia; *Quæ signa, inquit, poterant habere religiosam venerationem.* Et ratio est, tūm quia erat figura Christi; tūm quia in sublimi positus salutem aspicientibus conferebat: quod non videtur factum sine religiosā veneratione: signa enim vti-

Serpens
æneus.

lia diuinitus instituta, veneranda sunt; quia honor eorum ad prototypum transit. Ergo etiam imagines Christi & Sanctorum sunt venerandæ.

Probatur Tertio, Ex Patribus. Est enim hæc communis omnium sententia. Plurimi citantur in VII. Synodo sex prioribus Actionibus: & à Damasceno tribus orationibus de Imaginibus.

Probatur Quarto, Ratione: Prima est, Quia adoratio sæpe est miraculis comprobata; quorum quædam referuntur in Septima Synodo Act. 4. & 5. & à Damasceno tribus orationibus de Imaginibus. Vide præterea Eusebium lib. 7. histor. cap. 14. de herba ignota ad statuum Saluatoris, quæ curabat omnes morbos. Et Sozomenum lib. 5. hist. cap. 20. de imagine Iuliani, quæ caelesti igne consumpta est, cum in locum imaginis Christi esset posita. Euagrium lib. 4. histor. cap. 26. de incendio Edessena vrbis per imaginem Christi extincto. Et Athanasium de passione imaginis Christi, vnde sanguis effluxit, qui curabat quosuis infirmos. Et confirmatur ex odio Dæmonis, quo hanc venerationem prosequitur. Cuius Exemplum extat in Prato spiritali Sophronij c. 45. de quodam sene, qui vehementer spiritu fornicationis sollicitabatur; cui apprensus Diabolus promisit se discessurum, si imaginem B. Virginis, cui in cubiculo habebat, non amplius venerari vellet: quod refertur in VII. Synodo, action. 5. Vide Molanum cap. 6. de Imaginibus.

32
Miracula
per imagi-
nes facta.

Secunda Ratio, Quia Imaginum oppugnatores fuerunt homines impij; vt Iudæi, Samaritani, Mahometani, hæretici: vt pater ex historijs, potissimum Paulo Diacono, Sonara, & Nicephoro. Defensores autem fuerunt viri sanctissimi & Doctissimi: vt Gregorius I. & Adrianus I. Pontifices; Germanus, & Tharasilus Patriarchæ Constantinopolitani, Damascenus, Methodius, & alij.

Hæreses
Imaginū,
sunt im-
pij. Defen-
sores, san-
cti.

Tertia denique Ratio, Quia personis excellentibus debetur honos, non solum in seipsis, sed etiam in suis imaginibus, quæ vicem illarum in absentia suppleunt. Sicut amico debetur beneficium, non solum in se; sed etiam in rebus suis; v. g. iumento. Vnde honor qui exhibetur imagini, transit in exemplar; sicut contumelia facta imagini, censetur contumelia exemplaris, vt communis hominum sensus docet. Quæ ratione vsus est Simeon Stylites in Epist. ad Iustinum Iuniorem, vt refertur in Synodo VII. Act. 5. Vide etiam Eusebium lib. 9. cap. 10. histor. de statu Maximini deicctis: Et Chrysof. orat. 2. & 3. ad populum de statua vxoris Theodosij.

Honor
imaginis
transit in
prototypum

Sed contra Obijciunt hæretici multa loca Scripturæ, quibus prohibetur cultus simulacrorum. Sed hæc nihil ad rem: Imagines enim nostræ non sunt simulacra. Simulacra enim sunt idola, id est, falsæ similitudines, scilicet falsorum Deorū: nostræ autem imagines sunt similitudines rerum verarum. Deinde Ethnici colebant, vel ipsa simulacra tamquam Deos, vt patet Isaiæ 46. Psalm. 134. Abacuc. 2. Baruch. 6. Actor. 9. vel falsos Deos, qui per simulacra repræsentabantur; sicut in forma vituli Deum Ægyptiorum Apim, Exod. 32. Et Philosophi in Simulacris colebant elementa mundi, vel Dæmones ipsos, teste D. Aug. lib. 8. de ciuit. c. 23. & 24. Nos autem nec imagines ipsas, nec Sanctos repræsentatos, tamquam Deos colimus.

33
Obijciunt
hæretici
Scripturæ.

Secundò, Obijciunt duo Concilia Constantinopoli-

³⁴ tinopolitana; alterum sub Leone Isaurico, siue
 2. Obijciunt duo Conci-
 lia Constā-
 tinopolis.

Iconomacho, alterum sub filio eius Constantino Copronymo quibus definitur *imagines esse abolendas*, vt colligitur ex Paulo Diacono lib. 21. & 22. rerum Romanarum.

Respondeo, sub Leone nullum fuisse tale Cōcilium more Ecclesiastico congregati; sed solum videtur fuisse congregatio hominum laicorum, ad quam ipsum Patriarcham pertrahere voluerunt: vnde nullus auctor talis Concilij meminit. Sub Constantino autem, fuit quidem congregatum Concilium 138. Episcoporum; sed ferè omnes erant hæretici: neque more vfitato congregatum fuit; neq; Romanus Pontifex per se aut per Legatos adfuit, nec vllus Patriarcha; vt patet ex Paulo Diacono, Cedreno, & Sonara. Vnde Septima Synodus vocat hanc Synodum profanam, adulterinam, & execrabilem.

³⁵ 3. Obijciunt Synodum Franco-
 furdiens.

Tertio, Obijciunt Synodum Francofurdiensem celebratã circa annum Domini 790. quæ fuit auctoritate Adriani Papæ congregata. In hac dicitur esse damnata Synodus VII. quæ imagines colendas definierat. Quod confirmant ex fragmento quodam Hincmari, desumpto ex libro quem scripsit contra Episcopum Laudunensem cap. 20. vbi dicitur in Concilio Francofurdiensi Septimã Synodum (quam ipse vocat *Pseudo-synodum & sine auctoritate sedis Apostolica factam*) esse destructam & abdicatam: *De cuius, inquit, destructione non modicum volumen, quod in palatio adolescentulus legi, ab Imperatore Romani missum est. Item ex libro, quem vocant Carolinum, & dicunt conscriptum a Carolo Magno contra VII. Synodum: vbi sic dicitur in Præfatione: Allata est in medium (scilicet Concilij Francofurdiensis) quæstio noua de Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, vt qui imaginibus sanctorum, ita vt desicce Trinitati seruitium aut adoratione non impenderent, anathema iudicarentur. Et paulò post; quod sanctissimi Patres nostri (scilicet Concilij Francofurdiensis) consentientes damnarunt.*

Confirmat ex Hinc-
 maro.

Et libro, qui dicitur Carolinus.

Quorundam solutio.

Respondent quidam, Concilium Francofurdiense damnasse quandam Synodum Constantinopolitanam hæreticam, quam hæretici vocabant *Septimam Synodum*: non autem damnasse veram *Synodum Septimam*, quæ est Nicæna Secunda. Ita Alanus Copus valdè fusè, dialog. 4. cap. 18. 19. & Sanderus lib. 2. de Adoratione imaginum cap. 5. & Surius in præfat. ad Synodum Francofur. tom. 3.

Non placet.

Verum hanc sententiam benè refutat Bellarminus. Illa enim Synodus Constantinopolitana, non erat pro adorandis imaginibus facta, sed pro vastandis. Adde, Præfatio libri Carolini citatè loquitur de Synodo quæ facta est pro adorandis imaginibus, idque in Bithynia, vbi est Nicæa, non Constantinopolis: vnde etiam Auctor ille totus est in Synodo Nicæna oppugnanda. Nec obstat, quòd dicat *Constantinopoli factam*; in hoc enim lapsus est auctor: facilius enim erat labi in nomine vrbs, quàm Regionis, & totius quæstionis scopo, quæ in Concilio tractata est. Idè patet ex fragmento Hincmari, qui expressè loquitur de Nicæna Synodo, quæ decernit imagines esse adorandas.

Alterum aliorum solutio.

Vnde alij respondent in Synodo Francofurdiensi verè quidem damnatam esse Synodum Nicænam, sed ex ignorantia facti; eò quòd illi Pa-

tres decepti ab auctore libri Carolini putarent in Septima Synodo esse definitum, vt imagines colerentur cultu latriæ; & ipsam fuisse celebratam sine auctoritate Papæ: vnde contra vtrumque decretum fecerunt.

Verum non est satis credibile Synodum Francofurdiensem potuisse id de Nicæna II. exiltimare. Primò, Quia constabat plus quàm Trecentis Episcopis, ex tota Gallia, Germania & Italia: & acta Synodi Septimæ missa erant ab Adriano ad Episcopos Gallie, vt testatur Hincmarus loco citato. Vnde non poterant ignorare, quid ibi esset definitum. Secundò, Quia legati Adriani intererant, qui facillè potuissent Patres Concilij de sententia VII. Synodi instruire: nam idem Papa Legatos suos in Septimã habuerat. Tertio, Quia nulla est ratio, cur Patres Concilij Francofurdiensis possent in animum inducere, VII. Synodum voluisse instaurare apertam idololatriam.

Refutat.

Dicendum ergo est, Concilium Francofurdiense nihil contra cultum imaginum vel VII. Synodum definiuisse. Primò, Quia summum honorem deferunt Pontifici, cui etiam suas definitiones subiiciunt. Vnde non est credibile illos quidquam contra illius mentem tentasse. Secundò, Quia Adrianus in refutatione libri Carolini, huius definitionis aliquam mentionem fecisset; quia liber ille tunc temporis conscriptus est. Tertio, Quia non est credibile coram Carolo Magno, qui intererat, errorem Iconomachia esse instauratum, cum ad ipsum fuerit imperium Occidentis à Leone III. annis ferè septem post Synodum Francofurdiensem delatum, eò quòd Imperatores Orientales essent Iconomachi; vt notauit Sanderus lib. 2. cap. 5.

36 Verior solutio de Synodo Francofurdiensi.

Ad Testimonium Præfationis Carolini, Respondeo Primò; Incertum esse, de quibus iste Auctor loquatur, vtrum de Patribus Concilij Francofurdiensis, an de quibusdam alijs circa id tempus alibi congregatis; quod longè est verisimilius. Nam illa parenthesis omnino addititia videtur, vt rectè notauit Surius in præfatione ad Synodum Francofurdiensem. Secundò; Constat Auctorem illum fuisse, non Carolum Magnum, vt optemè ostendit Bellarminus, sed fortassis hæreticum & merum impostorem. Nam imponit Synodo II. Nicæna, quòd iusserit *adorari imagines latriæ*, cum tamen expressè plus quàm decies id non esse faciendum doceat. Nec id potuit ille Auctor ignorare, cum plurima ex illius actis adducat: sed facit more hæreticorum, qui omnem veneratione, quam Catholici imaginibus exhibent, idololatriam vocant.

Quid sentienda de Carolino.

Hincmarus autem deceptus est ex libro Carolino, cum adhuc adolescentulus esset: & alij ex Hincmaro: vt fusè ostendit Gabriel Vasquez lib. 2. de Adoratione diip. 7.

Hincmarus fuit deceptus.

His Adde, quidquid sit de Cōcilio Francofurdiensi; Synodus Nicæna est vniuersalis, prior, & Francofurda sine controuersia approbata à Pontifice Adriano & Leone III. At Synodus Francofurda non est vniuersalis; & si quid tale definiuit, non est approbata. Nam Centuriatores Magdeburgenses centuria 8. c. 9. dicunt Adrianum & Legatos eius repugnasse huic definitioni. Quod si verum est, est nullius auctoritatis, vel ipsa Synodo Francofurdiensi teste, quæ expressè docet vltimum iudicium controuersiarum ad Romanum Pontificem pertinere.

Synodus Francofurda non est vniuersalis, nec approbata.

DVBIVM III.

Verum Imaginibus secundum se consideratis
debeatur aliqua adoratio? & Quo-modo
sint adoranda?

37

Quidam Doctores docent, Imagines posse dupliciter considerari. Primo, secundum se, secluso exemplari, ita ut ipsae sint integer terminus adorationis; exemplar autem sola sit ratio cur ipsae adorentur, & non id quod simul adoratur: & sic debent eis minorem adorationem, quam exemplaribus. Secundo, quatenus quodammodo includunt ipsum exemplar, veluti vitam quandam: & sic eodem cultu adorari, quo exemplar. Ita Sanderus lib. 2. de Imaginibus cap. vlt. & plerique recentiores.

38
Imagines secluso exemplari, non sunt capaces adorationis.

Dico Primo; Imago, si consideretur per se, excludo exemplari, non est capax adorationis propter exemplar, sed solum quatenus cum ea consideratur exemplar, quod semper est proximus terminus, & proximum obiectum formalis adorationis. Colligitur id ex D. Thoma hic art. 3. 4. 5. & Caiet. ibidem. Alexandro Halensi 3. p. q. 30. memb. 3. a. 3. Bonauent. Richard. Palud. Capreol. Almaino & Maiore dist. 9. Eandem tenet Waldensis rom. 3. cap. 136. & multi alij recentiores, quos citat Gabriel Valquez lib. 2. de Adoratione. Disput. 8.

Probatur, simul & explicatur. Primo, Imago secundum se est res inanima: ergo non est capax honoris. Patet consequentia: quia non est capax contumeliae, sicut nec iuris aut iniuriae, beneficij aut maleficij: sola enim natura rationalis horum est capax, quae potest honorem & contumeliam, tamquam bonum quoddam & malum apprehendere, appetere, fugere.

Adoratio, quae pertinet ad iustitiam, non est nisi ad alterum capax rationis.

Probatur Secundo; Quia Adoratio est actus Religionis, vel Obedientiae, vel Pietatis: haec autem virtutes sunt partes potentiales Iustitiae; ut docet D. Thomas 2. 2. qu. 80. art. 1. Iustitia autem non est, nisi ad alterum rationis & libertatis participem; in libertate enim ius fundatur: ergo respectu imaginum secundum se consideratarum non est vllus actus adorationis.

Illustratur exemplis: 1. Beneficentia.

Confirmatur quibusdam exemplis. Primo, Charitatis seu Beneficentiae: qui enim diligit amicum, non solum ipsi in se immediate bene vult, & bene facit, sed & cani & equo rebusque alijs ipsius: haec tamen voluntas & externa tractatio equi & canis, non est formaliter actus amicitiae respectu ipsorum, seu ut ad ipsos terminatur; sed respectu Domini, quatenus haec voluntas & externum beneficium transit in Dominum. Nam bene tractare equum amici, quia eius equus est, est beneficere amico; non autem ipsi equo, nisi materialiter: est enim actus materialis beneficentiae, qui ut fiat completus & formalis actus, debet referri in ipsum Dominum. Eodem modo, qui veneratur Deum & Sanctos, non solum ipsi in se honorem exhibet, sed etiam in suis imaginibus, & per illas. Verum hic actus, quatenus terminatur ad ipsas, non habet rationem adorationis formalis, sed quatenus transit in exemplar. Exhibere enim imagini B. Virginis notam externam adorationis, est formaliter adoratio ipsius B. Virginis, ita ut ipsa sit immediatus terminus & ob-

iectum illius cultus: imago autem solum est terminus illius actus externi materialis.

Secundo, Exemplo iustitiae particularis. Si enim habeas equum Petri commodato, ex iustitia teneris illum bene tractare; haec tamen bona tractatio equi, non est actus iustitiae respectu equi, sed respectu ipsius Petri: respectu autem equi est solum materia actus iustitiae. Pari modo, honorifica tractatio imaginis, non est formalis adoratio imaginis, sed exemplaris; idque ex natura rei, siue actionis; neque opus est noua metis reflectione.

2. Iustitia particularis.

Probatur Tertio, quod Imago per se non sit capax adorationis. Nam adoratio, quatenus est actus virtutis, constat duabus partibus, sicut & quouis alius actus virtutis exterior: nempe interno affectu seruitutis seu submissionis, qui est formale adorationis; & externa nota submissionis, quae est materiale: & ex his duobus constat integer actus adorationis, quatenus adoratio est actus virtutis patriae vel dulciae. Idem conuenit in actu Iustitiae & beneficentiae. Nam actus Iustitiae, ut sit virtutis, requirit affectum internum ad satisfaciendum iuri alterius, tamquam formale; & externam redditionem, tamquam materiale. Actus beneficentiae requirit internum affectum erga alterum ut amicum, & externum beneficium. Nunc sic licet argumentari. Id quod est formale in adoratione, scilicet affectus submissionis, ipsaque interior submitio, nullo modo tendit in ipsam imaginem secundum se, sed tantum in exemplar. Neque enim interius agnoscimus imagines nobis superiores; nec interno affectu nos illis tanquam minores & seruos, subijcimus tamquam maioribus & Dominis nostris: ergo ipsae secundum se nullo modo sunt adorandae. Secundum se, inquam, id est, seunctae ab exemplari, ita ut adoratio non sit ipsius exemplaris.

39
Adoratio, constat formali & materiali.

Formale adorationis non tenet in imaginem secundum se.

Probatur Quarto, Testimonijs Conciliorum & Patrum. Synodus VII. act. 7. definit imaginibus exhibendam salutationem & honorariam adorationem, non autem veram patriam. Rationem subdit: *Imaginis enim honor in prototypo resultat; & qui adorat imaginem, in ea adoratur quod; descriptam hypothese, id est, exemplar.* Hic Concilium docet imagines non adorari patriam, quia non ita adorantur, ut in ipsis sistatur, siue ut affectus seruitutis in illas dirigatur; sed ita, ut omnis honor externus illis exhibitus transeat in exemplar, quod in ipsis adoratur. Sicut si quis diceret, canem Petri a te non diligi dilectione amicitiae, eo quod beneficium ipsi impensum non sit ipsius, sed Petri amici tui.

40
Probatur conclusio, ex Synodo VII.

Dices; Etsi honor imaginis transeat in exemplar, non tamen sequitur, ea per se non honorari. Nam simili modo in Syn. VII. act. 4. dicitur, *Eum qui Martyrem colit, Deum ipsum colere*, & tamen Martyr secundum se colitur. Et Damasc. lib. 4. de Fide c. 17. *Sanctorum honore, dicit, in ipsum Deum transire.*

Respondeo; Patres interdum uti eiusmodi similitudine, ut in genere ostendant imagines coli posse: tamen non volunt esse omnino eandem rationem imaginis ad exemplar, & sanctorum ad Deum. Nam Sancti sunt capaces honoris secundum se, & habent intrinsecam dignitatem honorabilem, qualis est virtus, sapientia, potestas: vnde sine vlllo respectu, aut cogitatione de Deo, possunt honorari. Imagines autem nec honorem possunt capere, nec habent excellentiam vllam venerabilem: vnde per se, aut sine notione exemplaris, adora-

Martyr per se, sine respectu ad Deum, coli potest. Non sic Imago.

ri nequeunt. Dicitur autem honor Sanctosum in Deum redundare, sicut opus misericordiae impensum proximo, dicitur impensum Deo: iuxta illud Matth. 25. v. 40. *Quod uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis*; nempe, quia Deo gratum est & acceptum, sicut si sibi factum esset.

Ex Concilio Tridentino.

Conciliū Trid. sess. 25. In decreto de sacris imaginibus, definit imaginibus debitum honorem & venerationem impertiendam, quia honor qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illa repræsentant: *Vt per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus; Christum adoremus & Sanctos, quorum illa similitudinem gerunt.* Hic Concilium explicat modum, & rationem, cur sint adorandæ; insinuans non esse alium modum; nam loquitur dogmaticè contra hæreticos. Sicut si quis diceret, equum acceptum commodatò à Petro, benè tractandum, quia illa tractatio refertur ad Petrum, cuius est equus; vt per hanc equi curam, Petro debitum officium iustitiæ præstes. Ex quo patet Concilium velle, adorationem imaginis, esse adorationem exemplaris.

Idem motus in imaginem & exemplar.

Vnde dici solet esse eundem motum in imaginem & in exemplar: quod propriè verum est de motu adorationis. Nam eadem numero adoratione adoratur imago & exemplar, cum imaginis adoratio, sit adoratio exemplaris. Non est tamen idem motus cognitionis aut amoris in imaginem, & exemplar, quidquid dicat Caietanus hoc loco: nam alio actu amatur & cognoscitur imago, alio exemplar. Quodam tamen sensu potest dici idem motus cognitionis in imaginem & exemplar; nempe si imago accipiatur pro specie intelligibili, vel phantasmate, & exemplar pro obiecto: quo modo Aristoteles loquitur in libro de Memoria & recordatione cap. 2. citatus à D. Thoma: sed tunc motus cognitionis potius est per imaginem, quam in imaginem; phantasma enim, non est id quod cognoscitur, sed quo vis cognoscendi cognoscit obiectum. Omitto alia testimonia; quorum plurima sunt in Septima Synodo; in quibus dicitur, *Vnà esse adorationem ipsius imaginis & prototypi, eò quod imaginis honor ad exemplar transeat.* Item, *Imagines adorari, quia per eas adoratur prototypon.*

41
2. Obiectio, ex VII. Synodo.

Sed contra. Primò, Obijciuntur varia testimonia Patrum Septimæ Synodi, in quibus dicitur *Imagines non esse adorandas cultu latriæ, sed osculo, honoraria salutatione, suffitu, luminaribus.* Et Actione 6. inter cetera sic dicitur: *Quapropter non indignas habemus eas honore, salutatione, & veneratione; debitamque adorationem illis dare debemus: sicut ergo placebit salutationem, siue adorationem appellare, idem profectò erit, modò sciamus excludi latriam; hæc enim alia est à simplici adoratione.* Ergo illi Patres volunt imagines secundum se coli aliquo cultu, sed minore quam latriâ. Nã si considerentur cum exemplari; sic imago Christi & Trinitatis colitur latriâ.

Solutio.

VII. Synodus dicit imagines non latriâ, sed simplici si honore colendas.

Respondeo, Negando Consequentiam. Cum enim dicant illas latriâ colendas non esse, sed simplici honore & salutatione, non loquuntur de illis secundum se consideratis, quasi sic possint aliquo honore affici, qui nõ sit honor exemplaris; sed loquuntur de illis, vt exemplari coniunctis: nam ibidem docent vnã esse adorationem imaginis, & exemplaris, & honorem imaginis transire ad exemplar. Volunt ergo dicere ipsas imagines latriâ non coli, quia latriâ significat affectum internum seruitutis, internamque subiectionem ad alterum, tamquam ad primum

omnium rerum principium; qui affectus & interna submissio non defertur imaginibus Christi & Trinitatis, sed solum exemplari: externa tamen nota submissio, v. g. genu flexio, in executione proximè defertur imagini, & per imaginem transit in exemplar, quamuis intentione primò dirigatur in exemplar. Et quia hæc nota non habet rationem latriæ, vt tendit in imaginem, sed simplicis adorationis, seu salutationis, idè dicuntur imagines coli cultu minore, quam latriâ: non quòd hic actus externus sit cultus completus, vt terminatur ad imaginem; sed quia non habet rationem latriæ respectu imaginis, verum simplicis adorationis: idem tamen actus externus est latriæ respectu exemplaris, quatenus per imaginem in exemplar transit. Sicut si benè tractes equum Petri, ille actus respectu equi, non est actus charitatis vel iustitiæ, sed bona custodia: respectu tamen Petri, est actus charitatis vel iustitiæ.

Sed vt hæc melius intelligantur: Notandum est, hæc nomina, *Adorare, salutare, osculari, ple-* Differen-
tia inter
adorare,
salutare,
&c. & in-
ter latriâ
ac cultum. rumque accipi pro externâ adoratione, id est, pro externâ notâ submissiois; quamuis interdum etiam comprehendant internam submissioem & affectum seruitutis erga eandem rem, cui externa nota immediatè in executione defertur; vt patet ex VII. Synodo act. 7. in epist. Tharasi ad Constantinum & Irenem. Vnde infert idem Tharasius *Crucem & lanceam Domini rectè dici adorari*, quia hæc externa nota, scilicet *osculum, genu flexio, apertio capitis* illi defertur. *Latriâ* autem & *duliâ* tantum accipi pro interno affectu seruitutis, id est, quo quis se interiùs tamquam seruum agnoscat & submittit alteri vt superiori; & pro actu externo, quatenus ex affectu interno erga eundem procedit: vnde vtraque vocatur passim *Adoratio in spiritu*. Hinc idem Tharasius docet *Crucem & lanceam Domini nõ adorari latriâ*. Ex his liquet imagines latriâ aut duliâ non coli, sed simplici notâ adorationis; quia interna submissio non dirigitur ad illas, sed ad exemplar tantum; externa tamen nota in executione immediatè illis adhibetur.

Obijciuntur Secundo; Legatus Regis non solum adoratur, quatenus substituitur loco Regis, & in ipso consideratur Rex, vt quando in comitijs locum Regis obtinet; sed etiam per se: ergo similiter imago. 42
Obiectio.

Respondeo Negando Consequentiam: Legatus Solus enim potest dupliciter honorari. Primò; Ob ipsam dignitatem regiam, quæ in ipso consideratur: & hæc adoratio est similis adorationi imaginis. Secundò; Per se, ob dignitatem & officium acceptum à Rege, quia ipse per se est capax adorationis, & habet dignitatem adorabilem à Principe donatâ; vnde ratione huius potest se quis illi tamquam maiori subijcere, quãuis nõ consideret in ipso Regem. Imago autè nec secundum se honorabilis est, nec vllam dignitatè ab exemplari deriuatam accipit.

Obijciuntur Tertio; Imago adoratur propter exemplar, sicut proximus diligitur propter Deum; & sicut medium eligitur propter finem. Sed dilectio proximi distinguitur à dilectione Dei, & non terminatur in Deum nisi remotè, & interpretatiuè: Similiter electio medij non terminatur ad finem. Ergo similiter adoratio imaginis sistere potest in ipsa imagine, ita vt non terminetur in exemplar. 43
Obiectio.

Respondeo; Quod ad dilectionem proximi at- Solutio. tinet; si proximus diligitur propter Deum, id est, quia

quia est aliquid Dei tamquam amici, sicut omnia amicorum diligimus; sic dilectio proximi se habet, sicut honor imaginis ad exemplar. Sicut enim hec dilectio, ut est dilectio amicitiae, non terminatur ad proximum, sed ad ipsum Deum, cui per hoc, quod proximo vis bene & benefacis, vis bonum tamquam amico; ita adoratio, ut terminatur ad imaginem, non est cultus patriae vel duliae, sed ut per imaginem ad Deum. Item sicut illa dilectio, non sinit in proximo, sed per proximum transit in Deum ut sit dilectio amicitiae: ita adoratio imaginis non sinit in ea, sed transit in exemplar, ut sit actus seruitutis, id est, patriae vel duliae. Denique sicut proximo vis bonum, non quia ipse in se habet aliquid dignum tua amicitia, sed quia ipse est res & possessio amici tui, & bonum ipsius est bonum amici: ita imagini defers honorem, non quod ipsa in se habeat aliquid honore dignum, sed quia est aliquid exemplaris, per quod exemplar honoratur. Quod si proximus diligatur ut amicus, iam non diligitur proprie propter Deum; sed solum generali ratione; scilicet, quia hoc Deo placet, sicut & alia bona opera. Unde haec dilectio proximi non est similis adorationi imaginis, sed adorationi legati, ob dignitatem à Rege participatam.

Electio autem medij longè aliter se habet ad intentionem finis, quam adoratio imaginis ad honorem exemplaris. Eligimus enim media, ut per illa comparemus finem, alio actu distincto ab ipsa electione, & usu mediorum: non adoramus tamen imagines, ut per illas alio actu adoremus exemplar, sed ut eodem actu. Unde adoratio imaginis se habet ad exemplar, sicut intentio finis qui appetitur, ad finem cui. Duplex enim est finis, scilicet qui appetitur, & cui appetitur: ut cum volo Deo gloriam & honorem in creaturis; gloria est finis qui, Deus est finis cui. Sic adoratio imaginis, & ipsa imago est finis qui, exemplar est finis cui. Atqui eodem actu appetitur finis qui, & finis cui: ergo pari modo, eodem actu adoratur imago & exemplar. Et sicut finis qui non potest appeti, nisi etiam alicui appetatur: ita nec imago sine exemplari potest coli.

Dico Secundò; Numquam adoratur imago, quin eadem adoratione adoretur prototypum: quæ adoratio, etsi respectu prototypi, sit latria vel dulia; tamen respectu imaginis non est, sed solum humana salutatio & simplex nota submissionis. Prior pars sequitur manifestè ex dictis.

Dices; prototypum ibi verè non est: ergo non adoratur. Respondeo; Est ibi per nostram adorationem: ita enim imagine conspecta apprehendimus prototypum, atque si re ipsa praesens esset in imagine inclusum, eamque animaret. Unde tota mentis intentio, totusque affectus seruitutis fertur in illud; & inde sequitur externa nota submissionis in idem. Intentio enim dirigit immediatè hanc notam in prototypum, licet in executione tendat immediatè in imaginem, & per imaginem in prototypum. Neque in hac apprehensione est error, aut deceptio; quia non est iudicatio, sed nuda apprehensio: sicut nec in abstractione formarum per intellectum.

Altera Pars similiter ex dictis colligitur. Quia honor non exhibetur imagini ex affectu seruitutis ad imaginem, sed ad exemplar: ergo non est seruitus imaginis, sed exemplaris. Hinc facile in-

telligitur, quomodo eadem adoratione adoretur imago, & prototypum; & tamen imago non adoretur latria vel dulia: nam hoc intelligendum est de externà adoratione, quæ eadem est materialiter, etsi non eandem rationem formalem habeat.

Dico Tertio; Etsi dicendum sit absolute Imagines non adorari latria vel dulia: tamen generatim non dicuntur improprie adorari; id est, honorari, salutari. Item, dicitur per accidens adorari latria, vel dulia. Prior pars colligitur ex dictis.

Secunda Pars patet; Quia Concilia & Patres dicunt eas esse adorandas, id est, honorandas. Nam nomen Adorationis multa significat, ut rectè docet Tharastius supra citatus; & usurpatur passim pro nota externa seruitutis, praesertim in Graeco.

Aduerte tamen, Si quis diceret eas improprie adorari, sicut Durandus & alij quidam; aut analogicè, ut Gabriel; aut tamquam conditionem adorationis, ut Caietanus, non affirmaret quid erroneum aut temerarium, ut quidam volunt. Nam Synodus VII. parum curat, quo nomine hæc honoris exhibitio appelletur, an Adoratio, an Salutatio: modò fateamur esse exofculandas, aliæque submissionis signa exhibenda. Quod patet ex testimonio supra allato. Quod etiam Durandus, & omnes Catholici libenter fatentur. Nec obstat, Quod Durandus dicat imagines poni ad recordationem exemplaris, ut illud veneremur, non ut ipsas proprie adoremus; quia sic loquuntur multi Sancti Patres, & imprimis D. Gregorius libro 9. epistolar. epist. 9. Nò enim negant imaginibus externam illam notam honoris deferendam; sed volunt affectum seruitutis non debere intendi in ipsas, sed in exemplaria.

Tertia Pars est ferè communis Doctorum: & potest dupliciter intelligi. Primò, quod ex parte sua adorentur per accidens; id est, quod latria vel dulia dicatur illis conuenire, quia conuenit exemplari, cui imagines accidentaliter coniunctæ sunt per apprehensionem: Quomodo purpura & thronus regius dicitur adorari vnà cum Rege: quia enim hæc Regi coniuncta sunt, honor externus quodammodo ad ea pertinet. Secundò, ex parte adorationis; id est, quod latria & dulia secundum externam notam tendant in imagines; quæ nota est extrinseca interno affectui, & quasi accidentaria. Hinc rectè dicimus imagines adorari ex virtute latriæ vel duliae; quia illarum honor procedit ex affectu exemplaris, qui affectus est latriæ vel duliae, non tamen proprie adorantur cultu latriæ vel duliae, id est cultu, qui est latria vel dulia: quia respectu illarum non est talis, sed solum respectu exemplarium.

Dices; Si Imagines non possint dici latria adorari, nisi per accidens, eò quod affectus seruitutis non tendat in illas: ergo nec Eucharistia, nec Christi corpus dicitur adorari absolute latria: quod est contra Concilium Tridentinum supra.

Respondeo, Negando Consequentiam. Eucharistia enim intrinsecè continet Christum & diuinitatem: significat enim compositum ex speciebus & corpore Christi, cui vnita est diuinitas: & hoc totum adoratur ob diuinitatem intimè coniunctam: unde etiam affectus seruitutis in illam tendit: Eucharistia enim est Christus velatus. Secus est de ipsis speciebus; hæ enim adorantur instar imaginum.

O o ij Corpus

Imago adoratur propter exemplar, sicut proximus diligatur propter Deum.

43 Imagines non dicuntur improprie adorari.

An sit temerarium dicere imagines adorari improprie.

Adorantur latria vel dulia per accidens.

Eucharistia adoratur latria, species non nisi ut imagines.

Duplex finis

44 Cum adoratur imago, semper adoratur prototypum.

In ea includitur prototypum.

Honor respectu imaginis non est latria, sed tantum externa salutatio.

Corpus Christi Adoratur Latria.

Corpus autem Christi dicitur adorari latria; quia inseparabiliter unitum est diuinitati Verbi, à quo sustentatur tamquam natura à supposito; & penetratur, sicut ferrum igne; ita ut fiat vnum suppositum & compositum, quod absolutè est latria colendum. Quamuis quod ad rem ipsam attinet, cultus latria: solum per accidens ipsum corpus attingat.

46 Imagines non sunt capaces orationis.

Dico Quartò, Imagines non sunt capaces orationis, sacrificij, oblationis, vel laudis, eo modo, quo adorationis. Ratio est, Quia hi actus externi non diriguntur ad imagines, ut per ipsas oremus, aut sacrificemus, aut exemplar laudemus. Nemo enim petit aliquid per imaginem, ut quæ nihil intelligat; nec illi sacrificat, quia sacrificium est testificatio diuinitatis & principatus rerum omnium. Oblatio etiam propriè non fit imagini; sed ministris Ecclesiæ in honorem Dei, vel ipsi Deo, aut Sanctis. Nec obstat, quòd Synodus Septima act. 7. ait, Meritò nos ad imagines reuerenter accedere oblationibus suisuam & luminarium; quia, etsi oblatio respectu imaginis non habeat rationem oblationis, habet tamen rationem simplicis adorationis. Communiori tamen significatione oblatio rectè dicitur fieri imaginibus. De Laude, Satis per se constat, solum exemplar laudari.

Nec Sacrificij.

Nec Oblationis.

Nec Laudis.

Dices, Ecclesia in festo Inventionis S. Crucis canit: O Crux aue spes vnica. Auge pijs iustitiam, resque dona veniam. Item: Sola digna tu fuisti, ferre scilicet pretium: hinc ad Crucem oratio & laus dirigitur.

Respondet, Crux in priore loco accipitur per Metonymiam, pro Crucifixo quem continuit. In altero tribuitur ei persona per Prosopopœiam figuram Rhetoricam. Et sic omnis ista laus redundat in Crucifixum; eiusque propriè est laus tota.

ARTICVLVS IV.

Utrum Crux Christi sit adoranda?

ARTICVLVS VI.

Utrum Reliquiæ sint adoranda?

47 Crux dupliciter consideratur.

Notandum, Crucem Domini dupliciter considerari. Primò, Ut est signum Christi crucifixi. Et sic est eadem ratio Crucis, & aliarum Christi Imaginum. Secundò, Ut tetigit Christi corpus, & fuit instrumentum nostræ salutis; qualis est ea, in qua pependit. Similiter clauis, lancea, corona &c. Et sic est eadem ratio Crucis, & Reliquiarum. Restat ergo, ut videamus:

Reliquiæ, quid.

Utrum Reliquiæ Christi & Sanctorum sint veneranda & honoranda. Nomine Reliquiarum intelliguntur non solum corpus & ossa; sed etiam crines, vestes, instrumenta suppliciorum, & alia quæ Christus & Sancti suo vsu veluti consecraverunt.

Rerum hostes,

Hostes Reliquiarum primi fuerunt Iudæi, & Samaritani, qui omnia corpora censebant immunda. Deinde Gnostici, qui dicebant Martyres non rectè facere, quòd se propter Christi confessionem morti exponerent. Contra quos Tertullianus scripsit suum Scorpiaicum. Hinc enim sequebatur, eorum Reliquias non esse honorandas. Expressius autem cultum Reliquiarum oppugna-

runt: Primò, Eunomius. Deinde, Vigilantius, teste Hieronymo libro, contra Vigilantium. Postea Leo Isauricus Anno 730. & Claudius Taurinensis Anno 825. teste Iona in suo libello. Deinde, Anno 1370. Wiclef apud Waldensem tom. 3. cap. 135. & 164. Postremò, omnes hæretici nostri temporis: qui etiam dicunt Vigilantium benè scripsisse contra Reliquias; & D. Hieronymum ab ipso superatum, tantum conuictis agere potuisse.

Dico Primò; Reliquiæ Christi & Sanctorum sunt retinendæ, & debito honore colendæ. Est euidentis ratione naturali, supposita cognitione excellentiæ illorum. Et est definita in VII. Synodo act. 7. vbi Concilium iubet deponi Clericum, & excommunicari laicum, qui Reliquias contemnit. Et actio. 3. Vocat Reliquias fontes salutares, quibus Deus multa beneficia hominibus præstat. Similia habemus in antiquissimo Concilio Gangrensi anno 324. in Paphlagonia, can. vltimo. Et Carthaginensi V. can. 14. Denique in Tridentino sess. 25.

48 Ens colendas, est de fide.

Probatur Primò, ex Scripturis. Exodi 13. Moyses honorat ossa S. Ioseph, transferens ea ex Aegypto, iuxta ipsius prophetiam. Vnde Eccl. 49. v. 18. Ossa ipsius post mortem prophetaisse dicuntur. Deuter. vltimo corpus Moysis sepelitur à Deo, ut vult Hieronymus contra Vigilantiu. Vel, quod in idem redit, ab Angelis; ut vult Epiphanius hæres. 9. nam omnes Dei apparitiones in veteri testamento factæ sunt Angelorum ministerio.

Exempla Scripturæ.

Ossa Ioseph.

Sepulchrum Moysis.

Isaiæ 11. v. 11. In eum Gentes sperabunt, & erit sepulchrum eius gloriosum: vbi Propheta prædicit sepulchrum Domini fore apud Gentes summæ venerationi; ut exponit D. Hieronymus, epist. 17. ad Marcellam.

Sepulchrum Messia.

4. Reg. 13. Deus corpus Elisei miraculo honorauit excitato mortuo qui illud contigerat.

Corpus Elisei.

Ecclesiastici 49. v. 12. Duodecim Prophetarum ossa pullent de loco suo. Nam corroborauerunt Iacob, & redemerunt se in fide virtutis; id est, reuiuiscant in hominum memoria & veneratione. Matthæi 9. Mulier hæmorrhoißa cum summâ veneratione tangit simbriam Domini, & curatur.

Ossa 12. Prophetarum.

Hæmorrhoißa.

Acto. 19. Fideles venerabundi tangunt sudaria & semicinctia Pauli, & curantur.

Act. 19.

Secundò, Ex vsu omnium Ecclesiarum. Nulla enim sunt Christianorum templa, vel altaria, in quibus ab initio non fuerunt Reliquiæ Sanctorum. Imò in Concilio Carthaginensi V. cap. 14. præcipitur, ut nulla altaria, vel memoria Martyrum dedicentur, nisi vbi aliqua sunt Martyrum Reliquiæ, ne populus aliqua superstitione teneatur, nepe si colat tamquã Martyris sepulchrum, vbi nõ est Martyris corpus. Vnde reliquiæ sub altari ponuntur, sicut animæ Martyrum sunt sub altari, Apoc. 6. ut insinuat Augustinus sermone 11. de Sanctis.

Vsu omnium Ecclesiarum.

Cur Reliquiæ Martyrum ponantur sub Altari.

Tertiò Probatur testimonio omnium Patrum. Fatentur quidem id hæretici, sed dicunt eos contra mentem ita scripsisse, eò quòd non possent huic morbo mederi; vel certè vi consuetudinis popularis, tamquam æstu in hunc errorem abreptos. Sed hoc nimis aperte est falsum & impiu. Athanasius in vita S. Antonij, maximi facit vestem Antonij sibi legatam, per eam recordans imaginem sanctitatis eius. Antonius summè venerabatur vestem S. Pauli Eremitæ: ex folijs palmarum. Basilus in Psalmum 115. ait: Corpora apud Iudeos tactu contaminabant; sed ossa Martyrum tactu sanctificant per gratiam qua illis insidet. Cyrillus Hierosol. Catecheci 18.

Testimonia Patrum.

Athanasij.

S. Antio.

Basilij.

Cyrilli.